

Raport Roczny Amnesty International 2010

IRAK

Republika Iraku

Głowa państwa: Jalal Talabani

Szef rządu: Nuri al-Maliki

Kara śmierci: utrzymywana

Populacja: 30.7 mln

Średnia długość życia: 67,8 roku

Śmiertelność poniżej 5. roku życia (m/k): 43/38 per 1,000

Umiejętność czytania i pisanania: 74.1 per cent

Siły rządowe i uzbrojone bojówki nie ustawały w działaniach łamiących prawa człowieka. Jednak skala przemocy była mniejsza niż w poprzednich latach. Tysiące cywilów zostało zabitych lub poważnie rannych w samobójczych atakach bombowych lub innych zamachach popełnianych przez uzbrojone grupy polityczne. Rząd i stacjonujące wojska międzynarodowe nadal przetrzymywały tysiące bezpodstawnie zatrzymanych podejrzanych osób, niektórych nawet przez kilka lat, choć wypuszczając jednocześnie tysiące innych. Tortury i inne przejawy złego traktowania przez irackie służby, wliczając służbę więzienną, pozostały częstą praktyką i były wykonywane bezkarnie. Przynajmniej 1100 więźniów było przetrzymywanych z wyrokiem śmierci. Wielu z nich było skazanych po nieuczciwych procesach. Rząd nie ujawnił żadnych informacji na temat egzekucji, mimo że przynajmniej 120 zostało zgłoszonych, a wydaje się, że niektóre z nich zostały przeprowadzone w sekrecie. Minimum 1,5 miliona ludzi pozostawało wewnątrz wysiedlonymi, a setki tysięcy wyemigrowało z kraju. Nowe nadużycia praw człowieka zostały zgłoszone w autonomicznym Kurdystanie, gdzie warunki są generalnie lepsze niż w pozostałej części Iraku.

Tło wydarzeń

Umowa o statusie sił wojskowych (The Status of Forces Agreement – SOFA) pomiędzy rządami Iraku a Stanów Zjednoczonych przyniosła efekty w styczniu, gdy amerykańskie oddziały zobowiązały się wycofać z irackich miast do 30 czerwca i dodatkowo zacząć uwalniać lub przekazywać zatrzymanych irackim władzom.

Koalicja na rzecz Państwa Prawa premiera Nuri al-Malikiego wygrała w 10 z 14 guberniach, w tym w Bagdadzie, w styczniowych prowincjonalnych wyborach odbywających się we wszystkich regionach z wyjątkiem Kirkuku i trzech prowincji kurdyjskich.

Rada Reprezentatów (parlament) została zablokowana przez podziały, zgadzając się na nowe prawo wyborcze w październiku. Wybory parlamentarne zostały wyznaczone na marzec 2010 roku.

Pomimo bogactwa w ropę, miliony Irakijczyków borykają się z głębokim ubóstwem, dużym bezrobociem oraz rozprzestrzeniającą się korupcją. Wysokiej rangi pracownik rządu przekazał w listopadzie informację Organizacji Narodów Zjednoczonych, że 5,6 miliona Irakijczyków żyje poniżej granicy ubóstwa, czyli o 35% więcej niż z okresu sprzed amerykańskiej inwazji w 2003 roku.

Nadużycia grup zbrojnych

Wiele zbrojonych grup politycznych było odpowiedzialnych za pogwałcenie praw człowieka m.in. za porwania, tortury i morderstwa. Zamachy samobójcze i inne ataki, których celem są miejsca publiczne, w znacznej mierze oddziałują na przypadkowych cywilów. Wiele ataków jest organizowanych zarówno przez Al-Kaidę w Iraku, jak i przez uzbrojone sunnickie grupy. Również szyici dopuszczają się porwań, tortur i morderstw. Ofiarami są członkowie mniejszości etnicznych i religijnych, dziennikarze, kobiety, homoseksualiści i inni cywile.

- przynajmniej 25 chłopców i mężczyzn zostało zamordowanych w pierwszym kwartale tego roku w Bagdadzie, prawdopodobnie dlatego, że byli gejami. Stało się to po tym przywódcy religijni w większości szyickiej dzielnicy Sadr City wezwali swoich zwolenników do wykorzenienia homoseksualizmu ze społeczeństwa. Sprawcy prawdopodobnie należeli do uzbrojonej milicji szyickiej lub nawet członkami rodzin ofiar lub klanów, do których należeli zamordowani. Wiele ofiar zostało porwanych i torturowanych przed śmiercią. Niektóre zwłoki zostały zniszczone.

- 12 lipca w pięciu chrześcijańskich kościołach w Bagdadzie zostały zdetonowane ładunki wybuchowe zabijając czterech cywilów i raniąc 21 osób

- 13 sierpnia przynajmniej 20 osób zostało zabitych w podwójnym ataku samobójczym w Sinjar, głównym mieście wyznawców jazydyzmu.

- 25 października w dwóch atakach samobójczych w centrum Bagdadu zginęło przynajmniej 155 osób, a ponad 70 zostało rannych. Ciężarówka z ładunkiem wybuchowym została zdetonowana niedaleko Ministerstwa Sprawiedliwości i urzędów gminy, a kilka minut później samochód pułapka eksplodował przed budynkiem urzędu miasta.

Zatrzymania

1 stycznia MNF przetrzymywał ponad 15 tys. więźniów, głównie bez postawionych zarzutów, w Obozie Cropper i innych więzieniach. Ta liczba została zredukowana do 6466 pod koniec grudnia zgodnie z SOFA, która wymagała od MNF uwolnienia zatrzymanych lub przetransportowania ich do irackich aresztów. 7499 zatrzymanych zostało uwolnionych po rozpatrzeniu ich spraw przez instytucje irackie, jak również dzięki sprawdzeniu ich przez służbę bezpieczeństwa. Co najmniej 1441 innych, wliczając obcokrajowców poddano nakazom aresztowania lub rozkazom zatrzymania wydanym przez władze sądowe, a następnie przekazani do irackich więzień. We wrześniu więzienie Camp Bucca niedaleko Um Qasr, w południowym Iraku zostało zamknięte. Więźniów zwolniono, przetransportowano do irackich aresztów, bądź przeniesiono do dwóch pozostałych więzień MNF – Camp Crooper, gdzie większość osadzonych to byli wysocy rangą członkowie partii Baas; oraz do Camp Taji na północ od Bagdadu.

- 8 kwietnia sąd w jednej z dzielnic Bagdadu, al-Karkh, poinformował, że brak jest wystarczających dowodów przeciwko Kadhum Ridha al-Sarrajowi i nakazał jego zwolnienie. Jednakże nie został on uwolniony przez MNF do 7 października. Aresztowano go 15 września 2008 roku na międzynarodowym lotnisku Erbil, przekazano następnie do MNF i osadzono bez sformułowania aktu oskarżenia w Camp Crooper. Przyczyną całego zajścia są prawdopodobnie jego badania medyczne, przez które został podejrzany o produkcję bomb.

Kara śmierci

Przynajmniej 391 osób zostało skazanych na karę śmierci, co w sumie daje przynajmniej 1100 takich wyroków, z czego minimum 900 osób wykorzystało wszystkie możliwe legalne środki. Ponad 120 egzekucji zostało wykonanych, ale prawdziwa liczba może być wyższa, jako że władze udzielają bardzo skąpych informacji na ten temat. Poza tym niektóre przypadki egzekucji odbyły się w tajemnicy i nie zostały zgłoszone. Większość wyroków śmierci zostało zasądzonych po niesprawiedliwych rozprawach, na których oskarżano o ataki z użyciem broni, morderstwa i inne akty przemocy. obrońcy przeważnie narzekali na „przyznawanie się” jako dowody przeciwko nim, które mogły zostać uzyskane pod wpływem tortur podczas przesłuchań, a także na brak możliwości samodzielnego wyboru obrońcy. W niektórych przypadkach „przyznania” były emitowane w telewizji.

- 10 czerwca osiemnastu mężczyzn i jedna kobieta zostali powieszani w więzieniu al-Kadkimiya w Bagdadzie. Egzekucje nie zostały publicznie ogłoszone.

Procesy byłych urzędników

Najwyższy Iracki Sąd Kryminalny (The Supreme Iraqi Criminal Tribunal – SICT) kontynuował procesy sądowe urzędników wysokiej rangi we władzy Prezydenta Sadama Hussaina, straconego 30 grudnia 2006 roku za zbrodnie wojenne, zbrodnie przeciwko ludzkości i inne przestępstwa. Sąd, na którego niezależność i bezstronność wpływało poprzez działania polityczne, nałożył kilka wyroków śmierci. Pod koniec października więcej niż 50 członków parlamentu wezwało SICT, aby zostało odłączone od Rady Ministrów kierowanej przez Premiera, umiejscowionej pod wyłącznym zwierzchnictwem Sądu Najwyższego. Wezwali również, aby jurysdykcja SICT została poszerzona o przestępstwa popełnione przez cywilów i wojskowych po 1 maja 2003 roku.

- Watban Ibrahimal-Hassan i Sabawi Ibrahimal-Hassan, bracia poprzedniego prezydenta Saddama Hussaina, Minister Spraw Wewnętrznych oraz Szef Wywiadu, zostali skazani na karę śmierci 11 marca za zbrodnie przeciwko ludzkości. Poprzedni premer Tariq Aziz został skazany na 15 lat więzienia, a także Ali Hassan al-Majid, który otrzymał wyroki śmierci w trzech innych sprawach. Czterej spośród ośmiu osób postawieni przed sądem w związku z zabójstwami 42 bagdadzkich kupców w 1992 r., którzy zostali oskarżeni o działalność gangsterską, kiedy kraj został objęty sankcjami ekonomicznymi przez ONZ. Trzej inni oskarżeni otrzymali wyroki więzienia od 6 lat do dożywocia. Jedna osoba została uniewinniona.

Naruszenia praw człowieka przez irackie służby bezpieczeństwa

Irackie służby bezpieczeństwa dokonują wielu naruszeń praw człowieka, wliczając bezprawne egzekucje, tortury i inne zagrażające życiu traktowanie, arbitralne aresztowania. Popołniają te nadużycia w większości bezkarnie. Osoby zatrzymane są umieszczane w przepelnionych więzieniach and miejscach zatrzymań , gdzie poddani są nadużyciom ze strony przesłuchujących funkcjonariuszy i straż więzienną. Stosowanie tortur obejmowało bicie kablami i gumowymi pałkami, podwieszanie na kończynach przez długi okres czasu, porażenie urządzeniem elektrycznym sfer intymnych i innych wrażliwych miejsc ciała, łamanie kończyn, usuwanie paznokci u nóg szczypcami, nakłuwanie ciała wiertarką. Niektórzy osadzeni zostali zgwałceni.

- w czerwcu organizacja praw człowieka połączona z Gubernatorstwem al-Diwaniya w południowym Iraku oskarżyła służby bezpieczeństwa o tortury, które miały wymusić na osadzonych „przyznanie się”. Śledczy

z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych zawiadomili o 10 ze 170 więźniów z więzienia al-Diwaniya, których rany na ciele mogły być spowodowane torturami lub złym traktowaniem. Film nakręcony przez straż więzienną pokazuje więźnia związanego i leżącego na podłodze i poddawanego wstrząsom elektrycznym przez pilnujących go ludzi do momentu gdy traci przytomność. Daje się słyszeć, jak jeden ze strażników mówi: „Już po nim”.

Naruszenia praw człowieka przez siły amerykańskie

Siły amerykańskie również dokonują wielu nadużyć praw człowieka, m.in. nielegalnych zabójstw cywilów. Wojskowy Trybunał Stanów Zjednoczonych przeprowadził szereg dochodzeń na temat udziału żołnierzy w przestępstwach popełnionych w Iraku w ciągu poprzednich lat.

- 1 stycznia amerykańskie oddziały postrzeliły i poważnie raniły Hadil Emadę, wydawczynię stacji telewizyjnej Biladi, kiedy znajdowała się ona niedaleko punktu kontrolnego w Karrada, w Bagdadzie. Wojsko amerykańskie powiedziało, że żołnierze strzelali do kobiety, gdyż ta „zachowywała się podejrzanie i nie reagowała na ostrzeżenia”.

- 16 września amerykańskie oddziały patrolujące centrum Falludży zastrzeliły Ahmeda Latifa, który był chory psychicznie, prawdopodobnie po tym jak obraził ich i rzucił w nich butem. Władze Stanów Zjednoczonych mówią, że został on zastrzelony ponieważ podejrzewano go o możliwy atak z użyciem granatu.

- 21 maja Steven Dale Green, były żołnierz amerykański, został skazany na karę dożywotniego więzienia przez sąd w USA za gwałt i morderstwo Abeer al-Janabi, czternastoletniej Irakijki, a także o morderstwo jej matki, ojca i sześciolatniej siostry w marcu 2006 roku. Trzej inni żołnierze zostali skazani na karę dożywocia w tej samej sprawie.

Przemoc przeciwko kobietom

Kobiety nadal stają twarzą w twarz z dyskryminacją i przemocą. Niektóre są atakowane na ulicy przez uzbrojonych mężczyzn lub otrzymują groźby ze strony radykalnych ugrupowań, które domagają się przestrzegania surowych praw Islamu. W maju kobiety – więźniowie z więzienia w al-Kadhimiys powiedziały członkom parlamentarnego komitetu ds. praw człowieka, że zostały zgwałcone w więzieniu lub w innym miejscu przetrzymywania. Rząd w niewielkim stopniu zapewnia ochronę przeciwko przemocy ze strony rodziny czy społeczeństwa.

- Safa Abd al-Amir al-Khafajj, dyrektor szkoły dla dziewcząt w jednej z dzielnic Bagdadu, al-Ghadir, została ciężko raniona przez niezidentyfikowanego mężczyznę 12 listopada 2009 roku, wkrótce po tym jak ogłosiła swój zamiar wzięcia udziału w wyborach z ramienia Komunistycznej Partii Iraku.

Uchodźcy i osoby wewnętrznie wysiedlone

Setki tysięcy Irakijczyków musiało wyjechać do Syrii, Jordanii, Libanu Turcji i innych państw, a także 1,5 mln innych zostało zmuszonych do przesiedlenia wewnątrz Iraku. Około 200 tys. z nich powróciło do swoich domów w 2009 roku, głównie ze względu na zwiększające się bezpieczeństwo. Jednakże stykają się oni z wieloma wyzwaniami: wiele domów zostało zniszczonych lub przejętych przez innych ludzi. Innymi problemami są także brak wystarczającej ilości wody, jedzenia czy energii.

Obóz Ashraf

Po miesiącach zwiększonego napięcia irackie służby bezpieczeństwa siłą przejęły kontrolę nad Obozem w Ashraf w Gubernatorstwie Diyala w dniach 28 i 29 lipca. Obóz, który zamieszkuje ok. 3400 członków lub zwolenników Irańskiej Organizacji Modżahedinów Ludowych, irańskiej grupy opozycyjnej, był kontrolowany przez armię USA od 2003 roku zgodnie z umową SOFA. Zapiski wideo pokazują irackie pojazdy opancerzone rozmyślnie wjeżdżające w tłum protestujących mieszkańców obozu. Siły bezpieczeństwa użyły ponadto ostrej amunicji, zabijając przynajmniej 9 osób i zatrzymując jednocześnie 36 mieszkańców, których następnie poddali torturom. Te 36 osób, które przetransportowano na stację policji al-Khalis w Diyala, rozpoczęło strajk głodowy. Pomimo sądowego nakazu ich uwolnienia, zostali przewiezieni do Bagdadu. Po międzynarodowej kampanii zwolniono ich w październiku i pozwolono im powrócić do bazy w Ashraf. Dowiedziano się jednak, że władze nalegają, aby obóz z rezydentami przenieść w inne miejsce na południu Iraku, pomimo ostrzeżeń, że będą tam mniej bezpieczni. Wyznaczono, że do 15 grudnia mieli zmienić lokację obozu, w innym razie zostaną zmuszeni do tego siłą. Do końca roku obóz jednak nie zmienił swojego miejsca.

Region Kurdyjski

Wybory prezydenckie i parlamentarne do autonomicznego Rządu Regionu Kurdystanu (Kurdistan Regional Government – KRG) odbyły się 25 lipca. Masound Barzani został ponownie wybrany Prezydentem KRG. Lista kurdyjska, która zawiera Kurdyjską Partię Demokratyczną (Kurdistan Democratic Party - KDP) i Patriotyczną Unię Kurdystanu (Patriotic Union of Kurdistan - PUK) uzyskały razem większość w kurdyjskim parlamencie. Najważniejsza opozycja – Lista Zmiany – zdobyła 25 ze 111 miejsc. W kwietniu premier KRG Nechirvan Barzani powiedział wizytującej delegacji Amnesty International, że osobiście poinstruował policję bezpieczeństwa – Asaish – i inne instytucje porządku publicznego aby działały zgodnie z gwarancjami praw człowieka rekomendowanymi przez organizację, a także powziął odpowiednie kroki, aby policja ta była w pełni odpowiedzialna. Wyszczególnił środki, jakie zostały podjęte, aby zwalczyć tak zwane zbrodnie honorowe i inne akty przemocy wobec kobiet. Pomimo tego i polepszającego się stanu praw człowieka w Kurdystanie, nadal rejestrowano przypadki arbitralnych aresztowań i zatrzymań. Zanotowano oskarżenia o stosowanie tortur i innych form złego traktowania, szczególnie przez agencje Parastin i Zayari, odpowiednio służby bezpieczeństwa KDP i PUK. Aktywiści z Change List i niezależni dziennikarze byli adresatami gróźb, zastraszania, i w niektórych przypadkach przemocy za krytykowanie KRG i wyższych urzędników.

Arbitralne zatrzymania

Minimum 9 aresztowanych osób jest nadal przetrzymywanych bez postawionych przez władze zarzutów czy procesu.

- Walid Yunis Ahmed, członek mniejszości Turkoman, został aresztowany w lutym 2000 roku, a następnie spędził dziewięć lat w odosobnieniu bez rozpoczętego procesu w jego sprawie. Poinformowano, że był torturowany po zatrzymaniu, jak również o przetrzymywaniu go w 2009 roku w odosobnieniu w więzieniu w Erbil.

Wolność mediów

Pomimo wprowadzenia większej wolności prasy w 2008 roku, dziennikarze pracujący dla niezależnych mediów byli prześladowani, co wydaje się mieć charakter politycznych akcji. Niektórzy zostali napadnięci przez mężczyzn w cywilnych ubraniach, którzy mogą być powiązani z Parastin i Zanyari.

- pod koniec października Nabaz Goran, wydawca niezależnego magazynu „Jihan”, został zaatakowany przez trzech zamaskowanych mężczyzn przed biurem gazety w Erbil.

Przemoc wobec kobiet

Nadal utrzymuje się wysoki poziom przemocy wobec kobiet, w tym przypadki honorowego zabójstwa ze strony swoich krewnych.

- w październiku zwłoki Jian Ali Abdel Qadar znaleziono obok jej rodzinnego domu we wsi Qadafari w Sulaimaniya. Już wcześniej zgłaszała, że jest ofiarą przemocy ze strony rodziny i szukała schronienia w schronisku w Sulaimaniya w lipcu. Jednak wróciła do domu po tym jak zapewniono, że będzie tam bezpieczna. Krewni, w tym jej ojciec zostali zatrzymani jako podejrzani w sprawie jej morderstwa.

Wizyty Amnesty International

Przedstawiciele Amnesty International odwiedzili Region Kurdystanu w kwietniu i w maju 2009 r.

Raporty

Trapped by violence: Women in Iraq (MDE 14/005/2009)

Hope and fear: Human rights in the Kurdistan region of Iraq
(MDE 14/006/2009)

A thousand people face the death penalty in Iraq (MDE 14/020/2009)

Iraq: Submission to the UN Universal Periodic Review
(MDE 14/022/2009)

Tłumaczenie: Radosław Morawski, Grzegorz Żukowski.